

HUY ĐỘNG ĐÓNG GÓP CỦA CỘNG ĐỒNG DÂN CƯ TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI TẠI TỈNH ĐẮK LẮK

Trần Xuân Biên*, Lê Thanh Tùng, Lê Thị Hạnh, Lê Anh Tài

Phân hiệu Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội tại tỉnh Thanh Hóa

Tóm tắt

Xây dựng nông thôn mới là “của dân, do dân, phục vụ lợi ích vì dân”. Do đó, người dân đóng vai trò chủ thể trong tiến trình xây dựng nông thôn mới. Huy động và phát huy sự tham gia đóng góp của người dân được xem là giải pháp then chốt để thực hiện thành công xây dựng nông thôn mới. Bài viết khái quát thực trạng huy động đóng góp của người dân trong xây dựng nông thôn mới ở Đắk Lắk, các yếu tố ảnh hưởng đến sự đóng góp của người dân và một số giải pháp nâng cao khả năng huy động đóng góp của người dân trong xây dựng nông thôn mới trong thời gian tới.

Từ khóa: Nông thôn mới; Huy động người dân; Nông thôn; Đắk Lắk.

Abstract

Mobilizing community contributions in new rural area construction in Dak Lak province

New rural area construction is “of the people, by the people, serving the interests of the people”. Therefore, people play a leading role in the process of new rural area construction. Mobilizing and promoting people’s participation and contribution is considered a key solution to successfully implementing new rural area construction. The article summarizes the current situation of mobilizing people’s contributions in new rural construction in Dak Lak, factors affecting people’s contributions, and some solutions to improve the ability to mobilize people’s contributions in new rural area construction in the coming time.

Keywords: New rural area; Mobilizing people; Rural area; Dak Lak.

BBT nhận bài: 24/12/2024; Phản biện xong: 06/01/2025; Chấp nhận đăng: 26/3/2025

*Tác giả liên hệ, Email: txbien@hunre.edu.vn

DOI: <http://doi.org/10.63064/khtnmt.2025.661>

1. Đặt vấn đề

Trong những năm qua, thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới (NTM) tỉnh Đắk Lắk đã đạt được nhiều kết quả to lớn: Diện mạo nông thôn có nhiều khởi sắc, đời sống vật chất, tinh thần của người dân được cải thiện và nâng lên rõ nét, các thiết chế văn hóa cơ sở được phục dựng; Hạ tầng phúc lợi nông thôn được quan tâm đầu tư đúng mức, đường làng, ngõ xóm xanh sạch đẹp;

Vệ sinh môi trường nông thôn được đảm bảo,... Xác định sứ mệnh cách mạng xây dựng NTM có điểm bắt đầu mà không có điểm kết thúc, mọi sự cố gắng, tập trung công sức, nguồn lực để xây dựng NTM nhằm phục vụ nhu cầu nâng cao đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân, hướng tới mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng và văn minh. Do đó, các cấp ủy Đảng, chính quyền tỉnh Đắk Lắk đã tập trung cao độ trong công tác

lãnh đạo, chỉ đạo một cách quyết liệt, tập trung mọi nguồn lực, vật lực; Lồng ghép các nguồn lực để đầu tư xây dựng NTM.

Trong những năm qua các huyện, thị xã, thành phố tỉnh Đắk Lắk đã tuyên truyền, vận động cộng đồng dân cư tự nguyện tham gia đóng góp ngày công lao động, hiến đất, góp tiền,... để hoàn thiện các tiêu chí về cơ sở hạ tầng thiết yếu của địa phương. Tuy nhiên, do nguồn lực còn hạn chế, việc huy động đóng góp của cộng đồng dân cư ở một số địa phương còn thấp, ảnh hưởng đến tiến độ hoàn thành công trình đưa vào sử dụng; Nước sinh hoạt ở một số vùng nông thôn còn khó khăn do tỷ suất đầu tư cao, không có hiệu quả kinh doanh; Giao thông nông thôn ở một số xã còn rất khó khăn, chưa đáp ứng được yêu cầu đi lại của người dân; Chưa có đột phá trong việc huy động và tập trung nguồn lực để đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng nông thôn [4].

Việc huy động đóng góp của cộng đồng dân cư để thực hiện xây dựng NTM nhằm phát triển kinh tế - xã hội - môi trường nông thôn văn minh, sạch đẹp, hạ tầng hiện đại là một trong những vấn đề trọng yếu hiện nay. Tuy nhiên, việc huy động sự đóng góp của cộng đồng dân cư ở các địa phương của tỉnh Đắk Lắk còn gặp rất nhiều khó khăn và bất cập. Vậy tình hình huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM ra sao? Cách thức tiến hành huy động sự đóng góp của cộng đồng dân cư như thế nào? Những yếu tố ảnh hưởng đến sự tham gia đóng góp của cộng đồng dân cư trong việc xây dựng NTM là gì? Giải pháp cụ thể để nâng cao sự tham gia đóng góp của cộng đồng dân cư ra sao?... là những băn khoăn trong việc xây dựng nông thôn mới

ở nhiều địa phương nói chung và tỉnh Đắk Lắk nói riêng.

2. Phương pháp nghiên cứu

2.1. Phương pháp điều tra và thu thập số liệu, tài liệu

Thu thập các tài liệu, số liệu liên quan đến huy động nguồn lực trong xây dựng NTM tại các sở, ban, ngành, các huyện, thị xã, thành phố trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk nhằm phục vụ cho việc đánh giá thực trạng huy động đóng góp của người dân trong xây dựng NTM trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2011 - 2020 và giai đoạn 2021 - 2025.

2.2. Phương pháp xử lý thông tin

Các số liệu thu thập được tổng hợp và xử lý bằng phần mềm Excel để tính các tham số thống kê.

2.3. Phương pháp thống kê, phân tích

Dựa vào các tài liệu, số liệu thống kê, các tài liệu nghiên cứu, các dự án có liên quan để tổng hợp, phân tích lựa chọn, như: Số liệu của ngành thống kê, số liệu của các cấp quản lý khác; Phân tích đánh giá số liệu thu thập thông qua phân tích so sánh theo chuỗi thời gian, theo mức độ đạt được của các tiêu chí,... qua đó đánh giá được thực trạng huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng nông thôn mới trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2011 - 2020 và giai đoạn 2021 - 2025.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Khái quát về huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng nông thôn mới

Huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM là việc thu hút

Nghiên cứu

các nguồn nhân lực, vật lực, tài chính,... từ cộng đồng dân cư phục vụ chương trình xây dựng NTM tại địa phương. Các nguồn lực huy động cho xây dựng NTM bao gồm: Nguồn nhân lực là ngày công lao động, những kiến thức, trình độ kỹ thuật và kinh nghiệm,...; Nguồn vật lực là những tài nguyên thiên nhiên như đất đai, nguồn nước, khoáng sản, năng lượng,...; Nguồn lực tài chính là tiền phục vụ cho toàn bộ hệ thống về cơ sở vật chất, kết cấu xây dựng, kỹ thuật phục vụ sản xuất nông nghiệp, thương mại, dịch vụ và tiểu thủ công nghiệp. Nguồn lực huy động đóng góp từ cộng đồng dân cư được hiểu là tất cả các khoản đóng góp tự nguyện của cộng đồng dân cư bằng tiền mặt hoặc hiện vật (đất đai, hoa màu và các tài sản gắn liền với đất,...), ngày công lao động quy đổi thành tiền trong xây dựng NTM [2].

Để có cơ sở thực hiện việc huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM, Đắk Lắk cũng đã ban hành các văn bản như: Nghị quyết số 15/2022/NQ-HĐND ngày 14/12/2022 của HĐND tỉnh về việc quy định mức vốn đối ứng từ nguồn vốn sự nghiệp ngân sách địa phương thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng NTM giai đoạn 2021 - 2025 trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk; Nghị quyết số 04/2023/NQ-HĐND ngày 20/4/2023 của HĐND tỉnh về ban hành Quy định cơ chế lồng ghép nguồn vốn và huy động các nguồn

lực khác thực hiện các Chương trình mục tiêu Quốc gia trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk. Quyết định số 1206/QĐ-UBND ngày 27/5/2022 của UBND tỉnh về việc phê duyệt Đề án xây dựng NTM tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2021 - 2025 và định hướng đến năm 2030; Đối với cấp huyện và xã đều có Nghị quyết chuyên đề, chương trình hành động về xây dựng NTM và nhiệm vụ xây dựng NTM vào Nghị quyết về phát triển kinh tế - xã hội hàng năm, với mục tiêu, chỉ tiêu cụ thể phù hợp với điều kiện thực tế của từng địa phương. Các địa phương đã kịp thời ban hành cơ chế, chính sách riêng để đẩy nhanh tiến độ và thực hiện có hiệu quả chương trình.

3.2. Kết quả huy động xây dựng nông thôn mới tại tỉnh Đắk Lắk

Trong những năm qua, Đắk Lắk đã thực hiện huy động tổng thể các nguồn lực phục vụ xây dựng NTM. Theo số liệu tổng hợp của Văn phòng điều phối chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng NTM tỉnh Đắk Lắk, kết quả huy động nguồn lực xây dựng NTM của tỉnh qua các giai đoạn như sau:

a. Kết quả huy động xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2011 - 2020

Trong giai đoạn 2011 - 2020 tổng nguồn lực tỉnh Đắk Lắk đã huy động để thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng NTM là 40.006.579 triệu đồng [3].

Bảng 1. Kết quả huy động nguồn lực xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2011 - 2020 [3, 4]

DVT: Triệu đồng

STT	Nội dung chỉ tiêu	Giai đoạn 2011 - 2015	Giai đoạn 2016 - 2020	Tổng giai đoạn 2011 - 2020
	Tổng số	17.638.881	22.367.698	40.006.579
1	Ngân sách trung ương	250.950	1.145.700	1.396.650
1.1	Đầu tư phát triển	32.899	795.200	828.099

STT	Nội dung chỉ tiêu	Giai đoạn 2011 - 2015	Giai đoạn 2016 - 2020	Tổng giai đoạn 2011 - 2020
1.2	Sự nghiệp	58.051	262.500	320.551
1.3	Trái phiếu Chính phủ	160.000	88.000	248.000
2	Ngân sách địa phương	51.843	1.638.186	1.690.029
1.1	Đầu tư phát triển	39.500	1.243.537	1.283.037
1.2	Sự nghiệp	12.343	394.649	406.992
3	Vốn lồng ghép	9.527.601	6.202.875	15.730.476
4	Vốn tín dụng	6.426.100	11.911.351	18.337.451
5	Vốn doanh nghiệp			
6	Cộng đồng dân cư	1.382.387	1.469.586	2.851.973

*) Tổng nguồn vốn huy động thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2011 - 2015 là 17.638.881 triệu đồng, trong đó:

- Ngân sách nhà nước bố trí trực tiếp cho Chương trình: 302.793 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 1,7 %, bao gồm:

+ Ngân sách Trung ương: 250.950 triệu đồng (vốn đầu tư phát triển: 32.899 triệu đồng; Vốn sự nghiệp: 58.051 triệu đồng; Vốn trái phiếu chính phủ: 160.000 triệu đồng);

+ Ngân sách địa phương: 51.843 triệu đồng (vốn đầu tư phát triển: 39.500 triệu đồng; Vốn sự nghiệp: 12.343 triệu đồng).

- Vốn lồng ghép từ chương trình, dự án khác: 9.527.601 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 54 %.

- Vốn tín dụng: 6.426.100 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 36,4 %.

- Vốn đóng góp của cộng đồng dân cư: 1.382.387 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 7,9 %.

*) Tổng nguồn vốn huy động thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016 - 2020 là 22.367.698 triệu đồng, trong đó:

- Ngân sách nhà nước bố trí trực tiếp cho Chương trình: 2.783.886 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 12,45 %, bao gồm:

+ Ngân sách Trung ương: 1.145.700 triệu đồng (vốn đầu tư phát triển là: 795.200 triệu đồng; Vốn sự nghiệp: 262.500 triệu đồng; Vốn trái phiếu Chính phủ: 88.000 triệu đồng).

+ Ngân sách địa phương: 1.638.186 triệu đồng (vốn đầu tư phát triển: 1.243.537 triệu đồng; Vốn sự nghiệp: 394.649 triệu đồng).

- Vốn lồng ghép từ chương trình, dự án khác: 6.202.875 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 27,73 %.

- Vốn tín dụng: 11.911.351 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 53,25 %.

- Vốn đóng góp của cộng đồng dân cư: 1.469.586 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 6,57 %.

b. Huy động nguồn lực xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021 - 2025 [1].

* Dự kiến, tổng nguồn lực thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2021 - 2025 là 18.494.280 triệu đồng, bao gồm:

- Ngân sách nhà nước bố trí trực tiếp cho Chương trình: 1.846.452 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 10 %, bao gồm:

+ Ngân sách Trung ương: 801.961 triệu đồng, trong đó: (Vốn đầu tư phát

Nghiên cứu

triển: 657.770 triệu đồng. Vốn sự nghiệp: 144.191 triệu đồng).

+ Ngân sách địa phương: 1.044.491 triệu đồng, trong đó: (Vốn đầu tư phát triển: 900.000 triệu đồng. Vốn sự nghiệp: 144.491 triệu đồng).

- Vốn lồng ghép từ chương trình, dự án khác: 5.133.848 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 27,8 %.

- Vốn tín dụng: 8.460.148 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 45,7 %.

- Vốn đóng góp của doanh nghiệp: 2.223.519 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 12 %.

- Vốn cộng đồng dân cư: 830.313 triệu đồng, chiếm tỷ lệ 4,5 %.

Bảng 2. Kết quả huy động nguồn lực xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2021 - 2023 và kế hoạch giai đoạn 2024 - 2025 [1]

DVT: Triệu đồng

STT	Nội dung	Tổng kế hoạch giai đoạn 2021 - 2025	Đã thực hiện giai đoạn 2021 - 2023	Kế hoạch giai đoạn 2024 - 2025		
				Năm 2024	Năm 2025	Tổng đoạn 2024 - 2025
	Tổng số	18.494.280	13.888.455	2.346.921	2.258.904	4.605.825
1	Ngân sách Trung ương	801.961	503.557	148.000	150.404	298.404
1.1	Đầu tư phát triển	657.770	387.840	134.000	135.930	269.930
1.2	Sự nghiệp	144.191	115.717	14.000	14.474	28.474
2	Ngân sách địa phương	1.044.491	608.735	194.000	241.756	435.756
1.1	Đầu tư phát triển	900.000	540.859	180.000	179.141	359.141
1.2	Sự nghiệp	144.491	67.876	14.000	62.615	76.615
3	Vốn lồng ghép	5.133.848	4.134.873	500.000	498.975	998.975
4	Vốn tín dụng	8.460.148	7.099.290	700.000	660.858	1.360.858
5	Vốn doanh nghiệp	2.223.519	1.200.000	614.921	408.598	1.023.519
6	Cộng đồng dân cư	830.313	342.000	190.000	298.313	488.313

Trong 3 năm 2021 - 2023 tỉnh Đắk Lắk đã huy động các nguồn lực được 13.888.455 triệu đồng phục vụ xây dựng NTM, đạt 75 % kế hoạch giai đoạn 2021 - 2025. Trong đó, huy động đóng góp từ cộng đồng 342.000 triệu đồng đạt hơn 41 % kế hoạch giai đoạn 2021 - 2025. Như vậy, để thực hiện các mục tiêu xây dựng NTM giai đoạn 2021 - 2025, tỉnh Đắk Lắk cần huy động đóng góp của cộng đồng dân cư thêm 488.313 triệu đồng trong năm 2024 và 2025.

Tỉnh Đắk Lắk cũng đã ban hành kế hoạch cụ thể hóa phân bổ và sử dụng nguồn lực huy động từ cộng đồng dân cư. Trong số 830.313 triệu đồng từ đóng góp cộng đồng dân cư: 762.625 triệu đồng được dành cho thực hiện các tiêu chí xây dựng NTM cụ thể và 67.688 triệu đồng được huy động để hoàn thành các mục tiêu xây dựng các xã NTM nâng cao, NTM kiểu mẫu,.... Chi tiết nguồn lực huy động từ cộng đồng dân cư thực hiện các tiêu chí xây dựng NTM giai đoạn 2021 - 2025, tỉnh Đắk Lắk như sau:

Bảng 3. Kế hoạch huy động nguồn lực cộng đồng dân cư cho các tiêu chí xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2021 - 2025 [6]

Nhóm	Tiêu chí	Tổng vốn đầu tư (triệu đồng)	Huy động cộng đồng dân cư (triệu đồng)	Tỷ lệ huy động cộng đồng dân cư (%)
	Tổng số	13.849.880	762.625	5,51
1	Tiêu chí số 1. Quy hoạch	51.000	0	
2	Tiêu chí số 2. Giao thông	6.438.000	450.660	7,00
	Tiêu chí số 3. Thủy lợi và phòng chống thiên tai	278.000	0	
	Tiêu chí số 4. Điện	5.586.500	111.730	2,00
	Tiêu chí số 5. Trường học	545.000	0	
	Tiêu chí số 6. Cơ sở vật chất văn hóa	345.000	197.100	57,13
	Tiêu chí số 7. Cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn	171.000	0	
	Tiêu chí số 8. Thông tin và truyền thông	43.000	1.110	2,58
	Tiêu chí số 9. Nhà ở dân cư	8.000	1.360	17,00
3	Tiêu chí số 10. Thu nhập	116.000	0	
	Tiêu chí số 11. Nghèo đa chiều	0	0	
	Tiêu chí số 12. Lao động	21.700	0	
	Tiêu chí số 13. Tổ chức sản xuất và phát triển kinh tế nông thôn	33.800	0	
4	Tiêu chí số 14. Giáo dục và Đào tạo	12.100	0	
	Tiêu chí số 15. Y tế	32.000	0	
	Tiêu chí số 16. Văn hóa	5.200	0	
	Tiêu chí số 17. Môi trường và an toàn thực phẩm	47.580	665	1,40
	Tiêu chí số 18. Hệ thống chính trị và tiếp cận pháp luật	5.000	0	
	Tiêu chí số 19. Quốc phòng và An ninh	7.000	0	

Tổng nguồn lực huy động từ cộng đồng dân cư thực hiện các tiêu chí xây dựng NTM giai đoạn 2021 - 2025 chiếm 5,51 % tổng nguồn vốn thực hiện các tiêu chí. Nguồn lực từ cộng đồng dân cư chủ yếu được huy động thực hiện các tiêu chí trong nhóm tiêu chí Hạ tầng - Kinh tế - Xã hội, trong đó các tiêu chí như: Tiêu chí số 2 về giao thông vốn huy động cộng đồng chiếm 7 % tổng vốn thực hiện; Tiêu chí số 4 về điện, vốn huy động cộng đồng chiếm 2 % tổng vốn thực hiện; Tiêu chí số 6 về cơ sở vật chất văn hóa vốn huy động cộng đồng chiếm 57,13 % tổng vốn thực hiện; Tiêu chí số 8 về thông tin truyền thông

vốn huy động cộng đồng chiếm 2,58 % tổng vốn thực hiện; Tiêu chí số 9 về nhà ở dân cư vốn huy động cộng đồng chiếm 17 % tổng vốn thực hiện. Ngoài ra tiêu chí số 17 về Môi trường và an toàn thực phẩm vốn huy động cộng đồng chiếm 1,4 % tổng vốn thực hiện.

Nhìn chung, sau hơn 13 năm thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM, với sự lãnh đạo, chỉ đạo của Tỉnh ủy, HĐND tỉnh, UBND tỉnh, Ủy ban MTTQ Việt Nam tỉnh, sự cố gắng nỗ lực của các ngành, các địa phương và sự tham gia đóng góp của toàn thể nhân dân, Đắk Lắk đã có những kết quả đáng khích lệ.

Nghiên cứu

Đời sống nhân dân cơ bản ổn định, nhận thức của cán bộ, đảng viên và người dân về Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM ngày càng được nâng lên, hưởng ứng tích cực phong trào thi đua “Đắc Lắc chung tay xây dựng NTM”, từng bước phần đầu hoàn thành mục tiêu kế hoạch Chương trình NTM. Chỉ tính riêng trong giai đoạn 2021 - 2023 các hộ dân đã đóng góp tiền mặt hơn 113 tỷ đồng, hiến trên 93.000 m² đất, hơn 54.000 ngày công lao động,... tổng giá trị quy đổi khoảng 342 tỷ đồng để xây dựng các công trình cơ sở hạ tầng thiết yếu trên địa bàn nông thôn mới của địa phương. Kết quả một số tiêu chí đã đạt và vượt kế hoạch giai đoạn 2021 - 2025 như: Tiêu chí số 3 về Thủy lợi và phòng chống thiên tai, tiêu chí số 7 về Cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn, tiêu chí số 8 về Thông tin và truyền thông, tiêu chí số 16 về Văn hóa [1].

Tuy nhiên, nguồn đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM vẫn còn thấp so với tổng số nguồn lực cần thiết để thực hiện Chương trình. Kết quả nguồn huy động được chưa đồng đều ở các địa phương. Kết quả huy động nguồn đóng góp của nhân dân tập trung chủ yếu trong việc xây dựng đường giao thông nông thôn. Nguyên nhân là do để đạt các tiêu chí NTM, nhu cầu về nguồn lực rất lớn. Trong khi đó, cùng một lúc, cần phải huy động nguồn đóng góp từ nhân dân cho đầu tư phát triển cho nhiều nội dung, nhiều lĩnh vực kinh tế - xã hội, do đó nguồn đóng góp này chưa thể đáp ứng đầy đủ, kịp thời kinh phí cho nhiều tiêu chí. Một bộ phận người dân chưa nhận thức đầy đủ về nội dung, ý nghĩa và tầm quan trọng của Chương trình, còn có tư tưởng trông chờ, đợi vào đầu tư, hỗ trợ của Nhà nước.

3.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến sự đóng góp của người dân trong xây dựng nông thôn mới

Ảnh hưởng của điều kiện kinh tế hộ: Thực tế nghiên cứu chỉ ra, điều kiện kinh tế hộ ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả huy động đóng góp. Việc đóng góp cho các hoạt động xây dựng NTM thường được đưa ra bàn bạc trên cơ sở thực tế địa phương cũng như điều kiện kinh tế chung của các hộ. Mức đóng góp cũng dựa trên những yếu tố đó. Theo số liệu năm 2023, GDP bình quân đầu người tỉnh Đắc Lắc đạt 61,7 triệu đồng/người thấp hơn so với trung bình của cả nước là 101,9 triệu đồng/người. Toàn tỉnh có 2 huyện nghèo, gồm Ea Súp và M'Đrắk; 130 xã thuộc vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi, 454 thôn đặc biệt khó khăn. Tổng số hộ nghèo đến cuối năm 2023 là 46.091 hộ, trong đó, số hộ nghèo dân tộc thiểu số chiếm trên 67 %; Tổng số hộ cận nghèo toàn tỉnh là 34.230, trong đó số hộ cận nghèo dân tộc thiểu số chiếm trên 55 % [5]. Qua kết quả khảo sát cho thấy, đa phần những hộ trung bình và khá giả đều tham gia đóng góp đầy đủ. Ngoài mức đóng góp đã bàn bạc trong các cuộc họp thôn, những hộ gia đình có điều kiện kinh tế đều đóng góp thêm một khoản kinh phí cho các hoạt động. Ngược lại các hộ nghèo và cận nghèo sẽ khó khăn trong việc đóng góp nhất là đóng góp bằng tiền.

Ảnh hưởng của nhận thức của người dân: Khi người dân nhận thức rõ vấn đề thì từ nhận thức sẽ chuyển thành hành động. Trong những năm qua, công tác tuyên truyền người dân xây dựng NTM tại Đắc Lắc tiếp tục được quan tâm đẩy mạnh, đã vận động các tầng lớp nhân dân ở nông thôn tham gia thực hiện Chương

trình NTM gắn với nâng cao chất lượng các cuộc vận động của các hội, đoàn thể, như: Cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng NTM, đô thị văn minh”, “Nông dân thi đua sản xuất kinh doanh giỏi”, “Nông dân Đăk Lăk chung tay xây dựng NTM”, “Dân vận khéo”, “Tuổi trẻ chung tay xây dựng NTM”, mô hình “5 không, 3 sạch”, “Phụ nữ chung tay xây dựng NTM”, “Lực lượng vũ trang tình chung sức xây dựng NTM”, phong trào “Toàn dân bảo vệ an ninh tổ quốc”,... Thực tế cũng đã chứng minh, trong xây dựng NTM các cấp, các ngành đều khẳng định tuyên truyền, vận động là một trong những biện pháp cơ bản, quan trọng nhất để xây dựng NTM hiệu quả. Địa phương nào làm tốt công tác tuyên truyền thì sẽ phát huy được nguồn sức mạnh nội lực từ nhân dân. Ngược lại, một số xã thực hiện chưa có hiệu quả chương trình xây dựng NTM một phần cũng là do chưa làm tốt công tác tuyên truyền để phát huy nguồn sức mạnh đó.

Ảnh hưởng của phương thức huy động: Sau hơn 13 năm nỗ lực xây dựng NTM, bằng nhiều giải pháp thiết thực, sáng tạo, Đăk Lăk đã huy động được nội lực trong nhân dân cùng chung tay thực hiện xây dựng NTM. Nhiều địa phương, đơn vị đã có những giải pháp, sáng tạo trong việc vận động người dân tham gia phong trào thi đua “Đăk Lăk chung sức xây dựng NTM”. Tùy vào điều kiện của địa phương có phương thức huy động các nguồn lực phù hợp sẽ làm cho dân hiểu, dân tin, dân tham gia đóng góp. Thông thường, tại các địa phương sẽ tổ chức họp dân để phổ biến về mục đích và xác định mức đóng góp, việc đóng góp sẽ dựa trên số khẩu trong mỗi hộ. Ngoài ra, vận động

thêm các hội đoàn thể, các doanh nghiệp, những người con xa quê hương, các hộ gia đình có điều kiện kinh tế khá giả đóng góp. Nếu những người hiến đất gặp khó khăn về kinh tế, nơi ở thì vận động người dân trong xã, trong thôn, xóm đóng góp để hỗ trợ.

Ảnh hưởng của đội ngũ cán bộ cơ sở: Thực tế cho thấy, địa phương nào cấp ủy đảng, chính quyền và các đoàn thể tích cực quan tâm chỉ đạo, người đứng đầu phát huy được vai trò, trách nhiệm thì sẽ khơi dậy được vai trò chủ thể của người dân, thực hiện có hiệu quả nhiệm vụ xây dựng NTM. Đây chính là nhân tố quyết định mức độ thành công của chương trình xây dựng NTM. Cán bộ như thế nào, phong trào như thế đó. Nếu như cán bộ không gần dân, không hiểu dân và không làm gương cho nông dân thì phong trào sẽ rất khó phát triển. Từ kế hoạch của trung ương, của tỉnh, của huyện, mỗi xã phải xây dựng quy hoạch, kế hoạch cụ thể cho địa phương mình. Để làm được điều đó người cán bộ cơ sở phải xác định rõ mục đích, nội dung cụ thể gắn với điều kiện, đặc thù của địa phương. Để xây dựng NTM có được sự thay đổi tích cực, ngoài sự cố gắng của mỗi hộ dân thì sự năng động, tận tình, tâm huyết và năng lực của cán bộ cơ sở là yếu tố hàng đầu để khơi dậy tiềm năng, tạo sự gắn kết giữa các hộ dân.

3.4. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả huy động sự đóng góp của người dân trong xây dựng nông thôn mới tại tỉnh Đăk Lăk

Đây mạnh công tác tuyên truyền, nâng cao sự hiểu biết của người dân: Người dân có vai trò quan trọng trong quá trình xây dựng mô hình NTM. Vì vậy, việc khuyến khích sự tham gia, đóng góp

Nghiên cứu

của người dân vào việc xây dựng NTM là rất cần thiết. Do đó, cần tăng cường hơn nữa công tác tuyên truyền về các chính sách để người dân hiểu và nắm bắt được chế độ, chính sách hỗ trợ, khuyến khích hiện hành của Nhà nước trong xây dựng NTM, đồng thời thấy rõ vai trò chủ thể của mình trong xây dựng NTM, tránh tình trạng ỷ lại, trông chờ vào nhà nước. Ban quản lý xây dựng NTM cần phối hợp với các tổ chức, các ban ngành đoàn thể trong làng xã như Hội phụ nữ, Hội cựu chiến binh, Mặt trận tổ quốc, Hội nông dân, Đoàn thanh niên,... phát huy vai trò của các tổ chức trong công tác vận động và nâng cao nhận thức người dân.

Xây dựng cơ chế huy động, sử dụng hiệu quả các nguồn lực: Các hình thức huy động đóng góp phải linh hoạt, phù hợp với khả năng và điều kiện sẵn có của các cá nhân, các tổ chức; Có thể thực hiện quyên góp bằng một trong các hình thức hiến đất, tham gia ngày công lao động, đóng bằng tiền hoặc vật liệu xây dựng; Làm tốt công tác động viên khuyến khích những người làm tốt, những điển hình tiên tiến, các mô hình, kinh nghiệm hay về huy động và sử dụng các nguồn lực cho xây dựng NTM; Tôn vinh ưu đãi những tập thể, cá nhân có công đầu tư phát triển ngành nghề, phát triển thị trường, đem lại hiệu quả kinh tế cao; Tiếp tục đẩy mạnh công tác kêu gọi các tổ chức, cá nhân đỡ đầu, tài trợ để xây dựng NTM từ các nguồn hỗ trợ, ủng hộ của con em xa quê, hội đồng hương ở các tỉnh thành trong nước và nước ngoài,...

Nâng cao trách nhiệm của đội ngũ cán bộ chính quyền địa phương: Tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, chính quyền, phát huy vai trò của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội trong

công tác tuyên truyền, vận động đoàn viên, hội viên và nhân dân tích cực hưởng ứng, tham gia xây dựng NTM; Xây dựng và triển khai thực hiện các phong trào, cuộc vận động xây dựng NTM thiết thực, hiệu quả. Tập trung sự lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành quyết liệt của cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương, phát huy nội lực, có sự chung sức chung lòng của cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân; Xây dựng các giải pháp huy động các nguồn lực để nâng cao chất các tiêu chí theo bộ tiêu chí NTM. Cán bộ chính quyền và các tổ chức đoàn thể ở địa phương phải gương mẫu đi đầu trong việc đóng góp tiền của, ngày công để nhân dân nhìn vào đó thực hiện. Phát huy tốt vai trò chủ thể của nhân dân, phát huy dân chủ, tạo điều kiện để nhân dân tự quản, tự bàn bạc quyết định chương trình xây dựng NTM ở địa phương. Có cơ chế quản lý, theo dõi, giám sát nguồn lực huy động và nguồn lực một cách minh bạch, rõ ràng,... Thực hiện tốt công khai và trách nhiệm giải trình trong các nội dung xây dựng NTM, đặc biệt là nội dung về huy động và sử dụng các nguồn lực thực hiện chương trình

Tạo điều kiện cho người dân sản xuất, phát triển kinh tế: Phát triển được kinh tế của hộ cũng là phát triển nền kinh tế chung của địa phương. Do đó, cần quan tâm chăm lo, tạo cơ hội cho người dân có việc làm, tăng thu nhập, tạo điều kiện cho hộ được vay vốn ưu đãi để sản xuất. Tiếp tục chú ý chăm lo đời sống cho người dân cả về vật chất và tinh thần. Thay đổi hướng sản xuất manh mún, nhỏ lẻ, phân tán, lạc hậu bằng hướng sản xuất hàng hóa. Khuyến khích người dân tham gia vào các buổi tập huấn, chuyển giao tiến bộ khoa học kỹ thuật áp dụng vào sản xuất;

tăng cường và tạo mọi điều kiện để nông dân ứng dụng khoa học công nghệ vào sản xuất, phát triển nông nghiệp. Cũng cố nâng cao năng lực và hiệu quả hoạt động của ban chỉ đạo sản xuất, hợp tác xã dịch vụ nông nghiệp, tổ hợp tác sản xuất. Định hướng cho nông dân kết hợp lợi ích giữa bốn nhà: Nhà nước, nhà khoa học, nhà doanh nghiệp và nhà nông.

4. Kết luận

Sự tham gia đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM được xem là yếu tố then chốt để thực hiện thành công Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM của các địa phương. Bên cạnh nguồn vốn nhà nước đầu tư cho thực hiện Chương trình, các nguồn huy động đóng góp từ cộng đồng dân cư cho xây dựng NTM của tỉnh Đắk Lắk đóng vai trò quan trọng, góp phần cho kết quả xây dựng NTM của địa phương. Trong giai đoạn 2011 - 2020 tỉnh Đắk Lắk đã huy động được 2.851.973 triệu đồng vốn đóng góp của cộng đồng dân cư cho xây dựng NTM. Dự kiến, giai đoạn 2021 - 2025 sẽ huy động 830.313 triệu đồng từ cộng đồng dân cư để thực hiện các mục tiêu xây dựng NTM của tỉnh.

Việc huy động đóng góp của cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM chịu ảnh hưởng của nhiều yếu tố như: Nhận thức của người dân; Điều kiện kinh tế của các hộ gia đình; Phương thức huy động cũng như năng lực cán bộ cơ sở thực hiện huy động. Để nâng cao hiệu quả huy động sự đóng góp cộng đồng dân cư trong xây dựng NTM tại tỉnh Đắk Lắk, các địa phương cần xây dựng các giải pháp đồng bộ, khuyến khích huy động đóng góp từ cộng đồng để xây dựng NTM. Các giải

pháp trọng tâm được xác định là: Cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, nâng cao sự hiểu biết của người dân; Xây dựng cơ chế huy động phù hợp, sử dụng hiệu quả các nguồn lực từ cộng đồng dân cư; Nâng cao trách nhiệm của đội ngũ cán bộ chính quyền địa phương trong xây dựng NTM và tạo mọi điều kiện cho người dân sản xuất, phát triển kinh tế nâng cao đời sống nhân dân.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Ban chỉ đạo các chương trình mục tiêu quốc gia tỉnh Đắk Lắk (2023). *Báo cáo kết quả triển khai thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn giai đoạn 2021 - 2023 và phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm giai đoạn 2024 - 2025*.

[2]. Bùi Thị Kim (2019). *Huy động nguồn lực xã hội và phát huy vai trò của người dân trong tạo lập, phát triển và duy trì các kết quả của xây dựng NTM*. Kỷ yếu hội thảo Lý luận và thực tiễn trong xây dựng nông thôn mới ở Việt Nam.

[3]. Tỉnh ủy Đắk Lắk (2021). *Tổng kết 10 năm thực hiện nghị quyết số 03-NQ/TU, ngày 22/4/2011 và triển khai Nghị quyết số 08-NQ/TU, ngày 24/12/2021 của Tỉnh ủy về xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk*.

[4]. UBND tỉnh Đắk Lắk (2022). *Đề án Xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk giai đoạn 2021 - 2025 và định hướng đến năm 2030*.

[5]. UBND tỉnh Đắk Lắk (2024). *Báo cáo số 85/BC-UBND ngày 21/3/2024, báo cáo kết quả thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới năm 2023*.

[6]. UBND tỉnh Đắk Lắk (2023). *Quyết định số 58/QĐ-UBND ngày 12/1/2023, về việc Ban hành Kế hoạch thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới tỉnh Đắk Lắk, giai đoạn 2021 - 2025*.